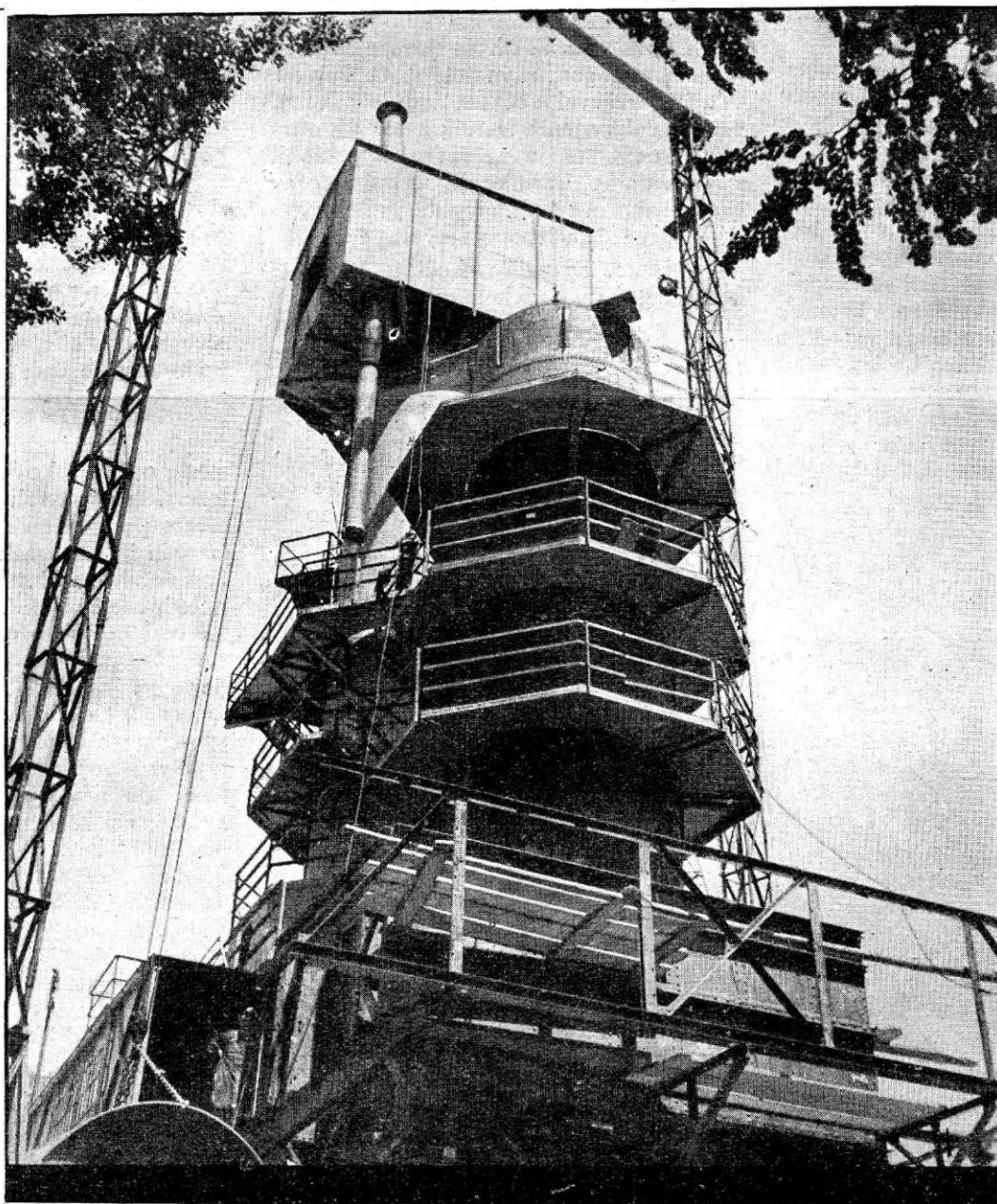

TOVARNIKI VESTNIK

1. JULIJA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA - JESENICE-FUŽINE

LETNIK 4 · ŠTEV. 14

NA NAŠIH GRADNJAH

MONTAŽA APNENICE NA JESENICAH

Foto: Smolej

NAŠE GRADNJE — NAŠE SILE

Dva plavža — dve apnenici —
dva nova temelja naše
podjetnosti.

Povsod na zemlji je tako, da če ne delaš, če ne misliš naprej, če ne greš s časom, če ne zaupaš in žrtvuješ, da propadaš in zaostaneš. To je najelementarnejši zakon za vse stvarstvo delavnosti, zato tudi veljaven za našo delovno vzajemnost.

Srečni smo, da lahko ugotovimo, da jeseniška delovna skupnost ni болоvala na tej razkrajajoči bolezni, nego da je bivala v njej najbolj zdrava in najbolj napredna volja do dela, do napredka in rasti.

Bili so časi, ko Jesenicam ni zaupal niti lastni sodelavec in odklanjal nakup delnic, ko jim ni zaupal niti rojak in je raje gradil svojo hišo v Ljubljani, bili so časi, ko so nad bodočnostjo Jesenic zmajevali z glavami in gledali v njih industrijsko pokopališče. Te slutnje bi bile uresničene, ako bi se malodušju vdajali tudi odgovorni in ako bi tisti ne napravili najbolj orjaške geste za obstanek kraja, za napredek delavnosti in za veliko bodočnost železarskih Jesenic.

Jesenice so se ohranile in napredovale ob sposobnem vodstvu.

To bomo priznali, ako se spomnimo na čase, ko je pričelo v domačih rudnikih primanjkovati železne rude, kakor da bi človeku zmanjkalo zraka. Ni bilo več ma-

terialne osnove za obstanek Jesenic in bilo je treba najti nove oskrbe. Tu moramo omeniti velikega železarja pok. gen. ravnatelja g. Karla Luckmanna, ki je vodil podjetje prav ob tistih težkih prilikah nove orientacije in nove oskrbe. Naši stari sodelavci se teh časov še spominjajo. Pridobil je za Jesenice železarsko hišo Vogel u. Noot in tako rešil jeseniško železarsko tradicijo. Prišle so nove investicije in z njimi novi temelji.

Bili so časi vojne vihre in stisnjene-ga gospodarstva, časi ko so Jesenicam odrezali topilnice, kakor bi človeku izpodnesel tla. Skozi te čase je vodil Jesenice naš veliki železarski diplomat in večji krmilar jeseniških in javorniških železaren sed. gen. ravnatelj g. C. Noot, vodil in reševal večkrat tudi ob Jesenicam nenaklonjenih lastnikih ter jih ohranil. Uspelo mu je za Jesenice pridobiti nove lastnike, lastnike, ki so bili pripravljeni Jesenicam tudi zaupati, jim žrtvovati, jih graditi in izpopolnjevati.

Jesenice so prišle skozi to borbo sicer zmagovite, a delavnice so bile zastarele, na tržiščih pa so bile nove zahteve, ki so pritiskale na gospodarnost delovne metode. Vodstvo železaren je šlo na delo. Bilo je vpraj v dobi krize. Toda Jesenice so krizo postavile na glavo in so prav v letih največje gospodarske depresije, ko so mnoge tvornice zapirale svoje obrate in morale odpuščati delavoljno delavstvo — po najkrajšem času — dale dela in kruha nad 500 novim delavcem. Tu se je pokazalo, da obstoj podjetja ni

odvisen samo od delavoljnega in pridnega ljudstva, nego predvsem od naprednega in zaupanja voljnega lastništva in od sposobnega vodstva. Koliko podjetnosti, ki so vrgle delavstvo na ceste, bi lahko dalje delovalo, če bi bilo zaupanje lastništva in sposobnost vodstva na mestu, kajti velikokrat je treba prilike premagati z žrtvami. V tej dobi se moramo spomniti kot najboljšega pomočnika in graditelja novih Jesenic, človeka večnih načrtov in neugnanih ambicij, pokojnega tehn. ravnatelja g. ing. Dostala.

Ko so hotele nastopiti zopet prilike neizgledov, da bi zadržale rast Jesenic, ko so celo časopisi pisali in ugledni ljudje izjavljali, da je bodočnost železarskega dela le v železarskem središču in da morajo naši kovinarji pač pričakovati čas, ko se bodo selili, so Jesenice napovedale boj.

Iz zaprašenih predalov smo potegnili zgodovino železarstva na Gorenjskem in jo razgrnili javnosti. Spomnimo se še, kako smo nosili kazati slike starih jeseniških železaren pred stoletji po raznih ministrstvih, da bi dopovedali, da so Jesenice vedno bile, da so zmagovale in da bodo morale tudi obstati.

Boj se je pričel!

Na Jesenicah je bila razvrščena armada odličnih kovinarjev. Stala je ob železarskih napravah v revirju, njene predstraže pa so segale daleč v doline po delavskih in kmetskih domovih. Ta armada jeseniških kovinarjev je bila prežeta z najodličnejšim duhom zmag iz vse preteklosti in oborožena z odlikami najbolj sposobnega delavca-strokovnjaka, pripravljena za napad z najbolj gospodarskim delom. Tesno ob tej napadalni armadi sposobnega delovnega ljudstva je stala rezervna vojska naših družin in domov, tesno ob njej vse sile pomožnih rodov vojske, ostali stanovi v kraju. Vse to je bilo mobilizirano, da začnejo boj, boj za obstanek, za rast in napredek tisočletne železarske delavnosti v kraju, za boljše življenje ljudstva in za dobro velike domovine.

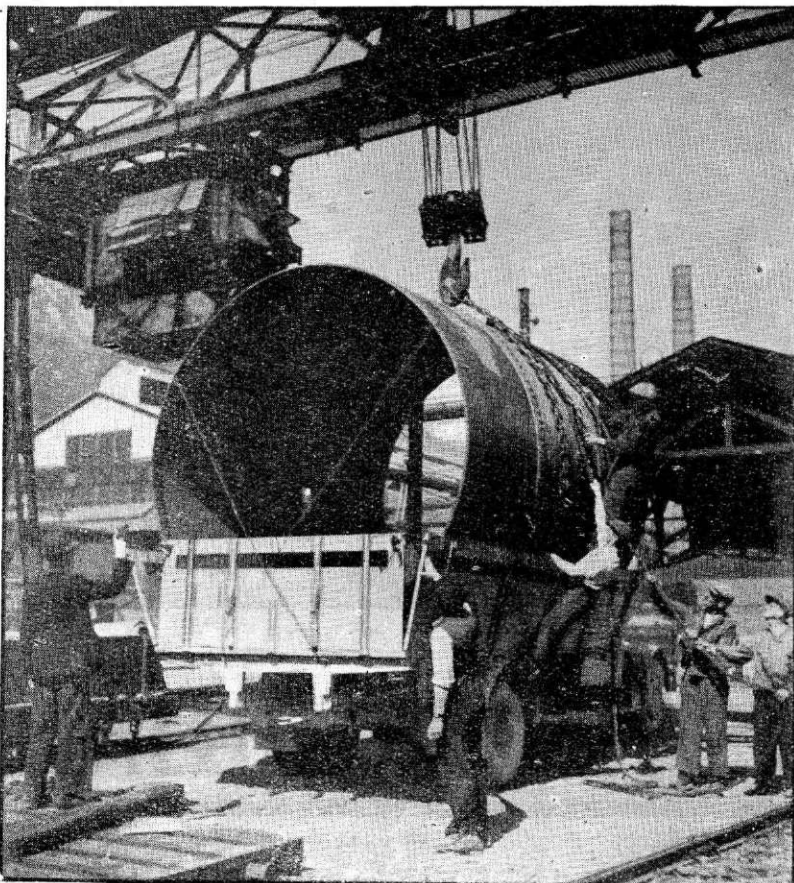
Iz glavnega štaba je prišlo povelje:

Naprej!

Da, delovno ljudstvo, naprej, samo naprej. Vodstvo je izdelalo smernice in našlo kredite, po pisarnah so bili izdelani načrti in na terenu so zapele lopate, zabrnili stroji in zabučali delovni objekti. Jeseniške železarne so bile spremenjene v pravo moderno železarsko industrijo, kateri je zagotovljen obstanek.

To pa ni dovolj, mnogokje so moderna postrojenja, pa ne gre in ni šlo. V vseh naših listih beremo, kako so v mnogih deželah namesto, da bi skrbno delali namesto, da bi sodelovali, mesto da bi prepričali opustili, raje skakali okrog plotov pred delavnicami in debatirali ali bi sploh še kaj žrtvovali, ali bi sploh še kaj delali.

Nakladanje železnega oklepa
za apnenico na
Stari Savi

Treba je, da vlada v podjetnosti zdrav in napreden duh, duh sodelovanja, duh sožitja, kajti le tako je delo uspešno in zagotovljena rast. Dobra volja mora biti med vsemi, ki delajo za istimi cilji. Včasih gre sicer trda in človek se bi najraje stepel, toda nauk iz zgodovine in tudi iz sodobnih časov uči, da je delo prvo, da je skakanje drugo.

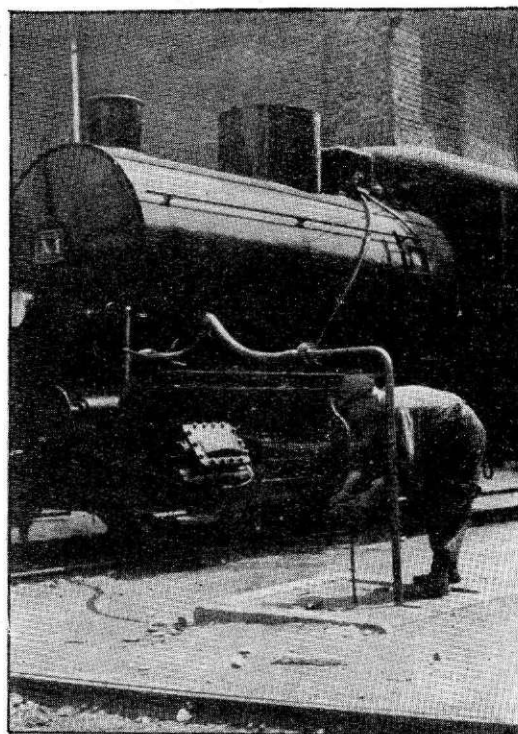
Mezde, higienske ureditve, tovarištvo, upoštevanje kulturnih podvigov ljudstva, misel na dobro voljo in razpoloženje človeka, vsestranska podpora njegovih stremeljenj — so mera v medsebojnem odnosu. To so tudi dolžnosti slehernega podjetja. Jeseniške železarnice se zavedajo tudi tega in to zavest pozna in jo upošteva tudi ljudstvo. V kolikor še vse ne gre, pač ne gre, a v dobri volji bo šlo.

Duh skupnosti na naši fronti je nepremagljiv. Kdor ga bi hotel zrušiti, se bi zaletel v granit.

Boj se nadaljuje, boj za procvit podjetja, za dobro ljudstva in za koristi domovine.

Izgleda, da si je dal naš tehniški ravnatelj g. dr. inž. Klinar nalogo: jeseniške železarnice $\times$ 2. Ta problem je sicer težak, toda ob pomoči vodstva in vseh sodelavcev bo rešen. Naše nove gradnje že dokazujejo, da bo rezultat kmalu tu.

Napredni duh podjetnosti, poslovni mir, sposobno delavstvo — to so naše oborožitve za bodoče delo, za procvit podjetja, za dobro ljudstva, za koristi deželi in državi.

industrijska podjetja. Obstoja pa tudi možnost uporabe parnih lokomotiv brez kurišč (parne akumulatorske lokomotive). Tej vrsti lokomotiv se dovaja para iz drugega kotla, pri katerem se na kak cenen način pridobiva para. S tem se obratovanje parne lokomotive znatno poceni in odpravi nevšečnosti. Je to lokomotiva, ki ima enostaven — dobro izoliran — parni kotel za precej visok pritisk. V kotlu je stalno do dve tretjini vode. Voda se potom polnilne cevi z dovajanjem pregrete pare segreje do potrebne temperature, pri čemer dobimo zaželeni pritisk pare. Kakor hitro se zniža pritisk pare v kotlu pri oddaji v parne valje ali kamor koli, prične voda vreti in nadomešča paro (akumulira). Radi dobre izolacije ostane temperatura vode visoka dolgo časa in s tem pritisk pare. Čas trajanja dela lokomotive po polni polnitvi je 3 do 4 ure. Seveda zavisi to od porabe pare za posamezne vožnje. Če lokomotiva težko dela in celo na neugodni legi proge, troši mnogo pare in čas trajanja dela med polnitvami je krajša. Zavisi pa tudi od manipulacije strojevodje, t. j. kako štedi on s paro. Da se lahko vozi tudi z nizkim pritiskom pare, imajo te vrste lokomotive večje valje oziroma parne bate z večjo površino.

Pri našem podjetju je možnost uporabe parne akumulatorske lokomotive dana, ker imamo parno centralo, kjer se uporablja za pridobivanje pare kot gorivo odvišni plavški plin. Da se ta možnost izkoristi, smo zgradili parno akumulatorsko lokomotivo predvsem za posluževanje plavža, kjer dela pri premiku niso težka, kar bo posluževanje plavža znatno pocenilo. Na že obstoječe lokomotivsko vozilo se je namesto starega parnega kotla s kuriščem namestil nov parni akumulatorski kotel za nadpritisk 16 atm. (slika 1.). Para se dovaja v ta kotel potom polnilne cevi, katero se spoji na priključek parnega voda, ki vodi iz kotlov parne centrale (slika 2.).

Parni kotel z vsemi potrebnimi deli se je zgradil v naših delavnicah in to deloma v kotlarni, deloma v kurilniški delavnici. Preizkus se je izvršil z vodotlačnim pritiskom 21 atm.

Iz oblasí narodne obrambe

V našem listu smo prinesli že dokaj navodil o zaščiti prebivalstva in imovine pred letalskimi napadi. Prinesli smo obširne popise o vlogah in delovanju letalstva izpod peres pilotov samih. Taka navodila bodo sledila tudi v prihodnjih izdajah našega lista. Vabimo sodelavce, svojce in vse krajanje, da povzemajo iz njih potrebne in koristne navete.

Hočemo, da bo naše ljudstvo poučeno za vse in za vsak primer. Izvršiti hočemo dolžnost izdajanja ljudskega glasila tudi v tem koristnem pouku narodno obrambne znanosti, ki mora zajeti vse prebivalstvo.

V našem listu bomo prinesli tudi najvažnejša navodila iz uredbe osrednje vlade o pomožni vojski državne obrambe, ki se tičejo vsega ljudstva. Naš list bo posrednik za vsa taka važna navodila med državnimi oblastmi in med ljudskimi domovi. Potrebno je to, kajti naš delovni človek težko najde priliko, da bi zasledoval važna in potrebna navodila v službenih listih.

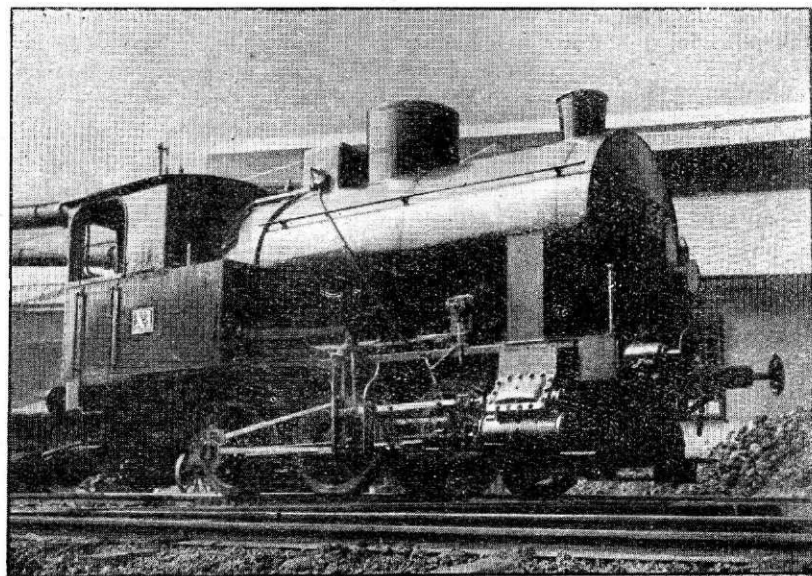
Sodelovanja delovnih vzajemnosti in vsega ljudstva pri delu za narodno obrambo je najplemenitejše delo, ki ga morejo državljani in njihove delovne vzajemnosti doprinesti k veliki in k srečni bodočnosti domovine.

Thuma Fr., obratovodja žel. oddelka:

PARNA AKUMULATORSKA LOKOMOTIVA

V železniški službi je lokomotiva na parni pogon radi enostavne sestave in praktične uporabe najbolj primerno in zanesljivo vlečno sredstvo. Vendar je opravljanje parne lokomotive drago, ker sta potrebni dve moči in tudi premog je

drag. So pa še druge nevšečnosti, kakor nevarnost za požare, dimljenje i. dr. Zato se v železniški službi, kjer te dopuščajo prometne prilike, uporablja tudi lokomotive na električni pogon oziroma na pogon s tekočim gorivom. To velja tudi za

Domači izdelek. Pokazalo se je, da je kotel odlično zgrajen, kar naj bo v ponos sodelavcem mehanične in kurilniške delavnice

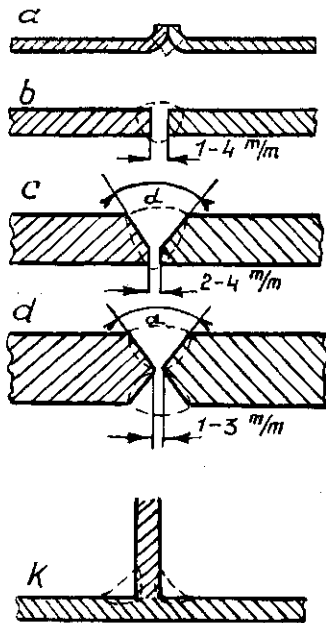
Ing. Karel Oroszy, obratovodja metalurškega oddelka:

VARJENJE

(Dalje)

Priprave materiala za varjenje

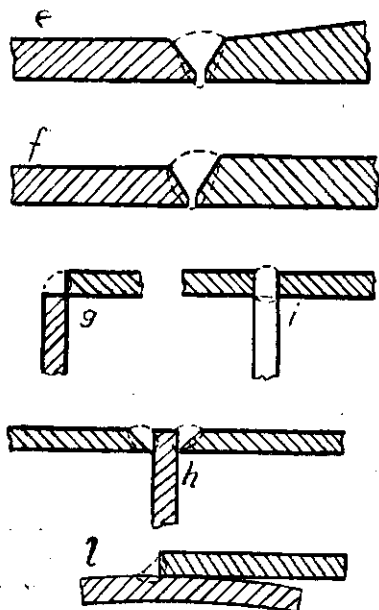
Pri tankih pločevinah do debeline 1 mm se uporablja v sliki 6 pokazan obrobni šiv. Navpični robovi pločevin se zvarijo brez dodatka varilne žice. Za ploče-

Slika 6.

vine do 4 mm pride v poštev topo varjenje. Pri debelini 5 do 20 mm se robovi odrežejo poševno in se na ta način dobi tako zvani V-šiv. Varilni kot α (alfa) znaša pri levem varjenju 70 stopinj, pri desnem pa 50 stopinj. Pri varjenju komadov nad 20 mm debeline se robovi obojestransko odrežejo poševno — nastane X-šiv. Varilni kot α je tukaj nekaj večji kakor pri V-šivu, in sicer 80 stopinj pri levem, in 60 stopinj pri desnem varjenju.

Pri različnih debelinah pločevine se debelejša pločevina priostri; s tem se doseže enakomeren prenos sile. Ako razlika v debelini ni prevelika, se lahko izvede

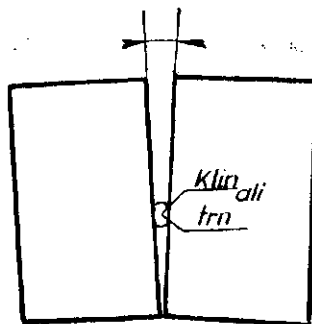
Slika 6: Priprava delov za varjenje

šiv po sliki 6f. Ogelni šiv predstavlja slika 6g. Izvedba T-stikov se lahko izvrši po slikah 6i ali 6h. Zadnja izvedba porabi več varilne žice. Bočni šivi po sliki 6k so za avtogensko varjenje manj, prekriti bočni šivi po sliki 6l pa sploh ne uporabni, ker se pločevini zaradi močnega segrevanja deformirata.

O varjenju podolžnih šivov moramo omeniti sledeče: Da preprečimo premik pločevin druge čez drugo zaradi prečnega krčenja varilnega šiva, razširimo — posebno pri tanjših pločevinah — varilno špranjo klinasto po sliki 7. Mera a znaša pri levem varjenju okrog 5 %, pri desnem varjenju okrog 2 %. Lahko pa spnemo pločevino tudi na več točkah.

Varilna žica

Sestava varilne žice in njene lastnosti naj bodo po možnosti take, da so po zavaritvi enake onim od materiala, ki ga varimo. Dobavlja se v šibikah od 500 do 1000 mm dolžine in s premeri od 1 mm do ca. 8 mm. Za zavarovanje pred rjavenjem in dosego boljše varilne lastnosti dobijo šibike lahko bakreno prevleko.

Slika 7. Razširjenje varilne špranje

Varilna žica za varjenje jekla vsebuje malo ogljika in silicija; pri litoželeznih šibikah za varjenje je delež teh sestavin precej večji. Žice, ki se uporabljajo za nanašanje materiala, vsebujejo več ogljika, kot pa one, ki se uporabljajo za spajanje. Pri varjenju jeklenih pločevin vzamemo premer žice enak polovici debeline pločevine, ki jo varimo.

Avtogensko rezanje

Medtem ko smo v prejšnjih poglavjih govorili o avtogenskem varjenju — torej o načinu spojitve, naj v naslednjem povemo nekaj o prav tako važnem avtogenskem rezanju — torej o načinu delitve. Poslednje temelji na tem, da segrejemo kovinski del na mestu, kjer ga hočemo prerezati, na vžigalno temperaturo in ga potem na tistem mestu prežgemo s kisikom. Curek kisika pa mora odpihati tudi sežgane kovinske delce. Vse kovine se ne dajo tako rezati; merodajno je za to njihovo zadržanje napram kisiku, njihova vžigalna in topilna temperatura,

njihova provodnost toplote itd. in prav tako njihova kemijska sestava. Zadnja je pri železu in jeklu bistvenega pomena. Jeklo z 2 %-no vsebino ogljika se da rezati v hladnem stanju, pri večji vsebini ogljika je potrebno predgrevanje materiala. Visoki dodatki kroma, wolframa ali molibdena otežkočajo rezilnost ali jo sploh izključujejo.

Rezati na ta način pa se sploh ne dajo baker, medenina, nikelj in aluminij. Tudi lito železo se ne da rezati, ker leži njegova temperatura že pri vsebini 3 % ogljika znatno pod vžigalno temperaturo. Ako navzlic temu govorimo o »rezanju« litega železa in svinca, potem gre v tem primeru bolj za neko pretopljenje.

Rezalni gorilnik v osnovi ni nič drugega kakor navadni varilni gorilnik, ki ima še dodatno šobo za kisik. Šoba varilnega gorilnika se označuje tudi kot ogrevalna šoba, ker plamen — sestojec iz gorilnega plina in kisika —, ki izstopa iz nje — tako zvan ogrevalni plamen — segreva material na mestu rezanja na tako zvano vžigalno temperaturo, medtem ko imenujemo dodatno kisikovo šobo, skozi katero se usmerja kisikov curek na rezilno mesto, rezilno šobo. Po izvedbi razlikujemo dve vrsti gorilnikov:

1. Obročasto-šobni gorilnik (eden v drugem).
2. Dvošobni gorilnik (eden ob drugem).

Poleg normalnih gorilnikov obstojajo še gorilniki za posebne svrhe, kakor rezilni gorilniki za rezanje lukenj, gorilniki za rezanje pod vodo, za rezanje zakovičnih glav itd.

Po uporabi plina za ogrevalni plamen razlikujemo acetilenske-vodno-plinske in metanske rezilne gorilnike. Pri uporabi metana je čas za predgrevanje in rezanje večji kakor pri uporabi svetilnega plina in ta zopet daljši kakor pri uporabi acetilena. Vodik je zaradi svojega daljšega plamena posebno uporaben za rezanje materiala večjih debelin.

Nečisti rezi imajo lahko različne vzroke. Ako držimo ogrevalni plamen previsoko nad materialom, povzroča to natopljene robove reza; prepočasno premikanje gorilca pa povzroča razjedene rezilne ploskve, medtem ko povzroča prehitro premikanje gorilca močno nazaj upognjene rezilne brazde.

Tudi nečista šoba povzroča neravne rezilne ploskve, zato mora biti ta vedno čista. Vpliv na gladki rez ima tudi čistota kisika. Stopnja čistote 99 % je zadostna, toda že pri 98 %-ni čistoti pade rezalna storitev in se pojavi povečana tvorba žilindrov. Končno je treba upoštevati še razdaljo rezilne šobe od materiala, ki ga hočemo rezati. Ta naj bo majhna, da se curek kisika ne porazgubi preden pride na material. Za držanje pravilne razdalje so na navadnih ročnih rezilnikih nameščena vodila.

(Dalje prih.)

PRIPOMBE H KULTURNEMU ŽIVLJENJU JESENIC

»Ob prebiranju 'Tov. vestnika KID' me je posebno razveselil članek o pevskem nastopu združenih zborov z Jesenic in Javornika ter članek o knjižnici, ki jo namerava ustanoviti KID.«

Tako nam piše g. V. G. iz vrst svojcev naše delovne vzajemnosti in pošilja naslednji članek. Priobčujemo ga radi, kajti prinaša lepe misli, četudi je malo črnogled. Na drugi strani pa je dokaz, da prihajamo iz mode nezaupanja k velikemu sodelovanju nas vseh, ki bivamo v veliki delovni zajednici.

Največji kulturni dogodek letošnjega leta na Jesenicah je bil nastop združenih pevskih zborov. Spoznali smo, da imajo glasbeniki pri nas največ možnosti razvoja, kar se kaže posebno v množici pevskih zborov in slušateljev drž. konservatorija in glasbene akademije, ki skrbijo za lepe pesmi na Jesenicah. Pesem je prva poklicana, da razveseljuje in pomaga duhovno dvigniti delavca po težkem dnevnem delu.

Za mestno gledališče na Jesenicah

Manj zadovoljni smo z gledališkim udejstvovanjem. Ne govorimo tu o igral-skih močeh, ki so gotovo zelo sposobne, ampak v glavnem zaradi zelo bornega repertoarja, ki ni bil dovolj izpolnjen in niti srečno izbran. Bilo je skoraj »vse za šalo«, razen nekaterih dobrih del: »Miklo-ve Zale«, »Desetega brata« in Klinerjevega »Plavža«. Če pogledamo igralske sezone pred nekaj leti, bomo videli, da igralske družine niso pokazale posebnega napredka. Zdi se, da so se preveč držali načela, naj bo dramsko delo čimbolj zabavno, da bo »vleklo«, kar se bo tudi poznalo v blagajni. Žalostno je, da so društva skoro popolnoma zanemarila kulturno vzgojo Jesenic. Ne krijmo si oči: naši fantje in dekleta hodijo vsako nedeljo v kino in sanjarijo o velikem svetu, govore samo o filmskih zvezdah, pojejo šlagerje in sploh žive že kar po »filmsko«. Redki

še znajo peti lepe narodne pesmi in malo-kdo se bolj zanima za narodno igro, kot je n. pr. Klinerjev »Plavž«, ki skuša prikazati dokaj dobro zgodovino Jesenic, kot pa za film. Jeseniška mladina hoče igrati gospodo. Za šport se zanima le toliko, kolikor ima od njega slave. Iz vsega tega izvira velika sebičnost, ki se nam vedno bolj kaže. — Gledališko življenje bi morali na Jesenicah temeljito reorganizirati. **Potrebno bi bilo ustanoviti mestno gledališče** po vzgledu Ljubljane, Maribora, Celja in Ptuja, ki pa je mnogo manjši kot Jesenice s svojim četrtem mestom po številu prebivalstva. Dohodki tega gledališča naj bi bili namenjeni za izpopolnitev tehničnih naprav odra, nikakor pa ne v kake druge namene, ki nimajo z gledališčem nič skupnega. Gledališče naj ne bo sredstvo za nakupe kakih telovadnih orodij, ali gasilnih brizgaln, niti za letovanje revnih otrok na morju.

Mladi gospodar

Oder naj bo sam sebi namen. Preko odra naj gredo v prvi vrsti klasična domača dela. Ljudje se morajo seznaniti z Linhartovimi deli, s Cankarjem, z Župančičevo »Veroniko Deseniško«. Nato naj bi igrali pomembne drame iz svetovne književnosti, s katerimi bi ljudje spoznali pravo vrednost kulture. Zdi se mi, da je provinca preveč prepuščena sami

Cerkvica sv. Marka na vrbi...
»Vrba srečna draga vas domača...«

sebi. Inteligenca, ki deluje v mestih v provinci, se premalo zaveda, da je poklicana k prosveti ljudstva. Ta pojav je eden izmed izrodov egoizma in krute borbe za obstanek. Prvo je pri vsakem človeku življenjski obstanek, šele drugotna je umetnost. Zahteva, ki so jo izrekli rimski gladiatori je bila: panem et circenses! Ta zahteva se je obdržala do danes.

Kje ste umetnostne razstave?

Najmanj je na Jesenicah zanimanja za likovno umetnost. Včasih bi bilo treba vendarle prirediti kako umetnostno razstavo, da ne bi ljudje kupovali kričevega kiča.

Knjižnic imamo nekaj, vendar imajo zelo malo izposojevalcev in še ti bero skoro izključno malo pomembna ali nič vredna dela. V knjižnicah manjka tudi dobrih seznamov, kar sem povsod opazil. Največkrat se ljudje ozirajo po presenetljivih naslovih, ne da bi pri tem pogledali kdo je knjigo napisal... Tako bi lahko dalje našteval brez konca.

Treba je resno prijeto za delo. Uradništvo, učitelji in dijaki naj začno skupno z delavci ustvarjati in pospeševati kulturo tudi na Jesenicah. Poleg športne slave Jesenic naj se pokaže tudi duševna stran. Mens sana in corpore sano! — Zdrav duh v zdravem telesu!

V. W.:

OBRAMBA PRED NAPADI IZ ZRAKA

(Dalje.)

Popolno kritje je najboljša garancija za nas, da se pilot kljub točnemu opisu objekta ne bo mogel orientirati. V tem primeru je efekt bombardiranja slučajen ali pa ga sploh ni.

Objekt mora biti:

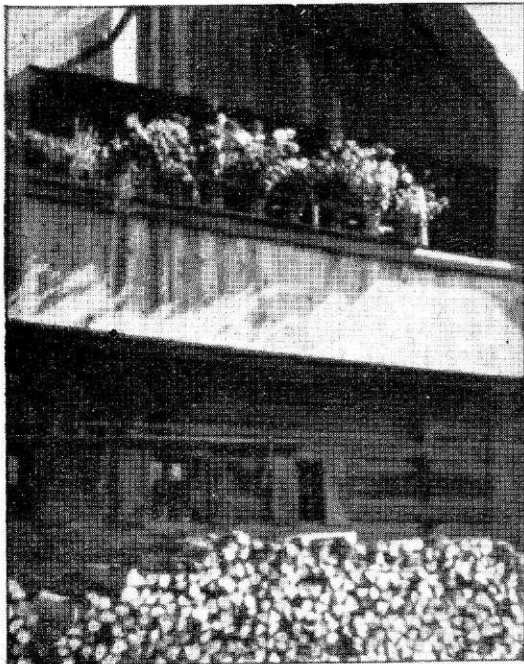
1. popolnoma zakopan;
2. nad površino zemlje $\frac{1}{4}$ objekta in $\frac{3}{4}$ objekta pod zemljo;

3. nad površino zemlje $\frac{1}{4}$ objekta in $\frac{3}{4}$ objekta pod zemljo.

Če je objekt popolnoma zakopan, še najbolj ustreza pravilom in smo v takem primeru tudi do gotove meje najbolj za-varovani.

Nad površino zemlje $\frac{1}{4}$ objekta je že slabše. Tu imamo večjo površino ter rabimo tudi večjo kamuflažo.

Nadaljevanje na 6. strani spodaj.

Rože na slovenski hiši

ZA ZBOLJŠANJE ZDRAVSTVENIH PRILIK V OKRAJU

GRADNJA NOVE BOLNIŠNICE LEPO NAPREDUJE

Tudi Krajevna bratovska skladnica na Jesenicah je napovedala vojno malodušju. To danes priznava vsak, kdor obišče sončno ravnico na Plavžu nad Jesenicami, kjer gradijo obsežno stavbo — novo bolnišnico Kr. bratovske skladnice za železarski revir. Nova bolnišnica, katere načrte smo v našem listu že priobčili, bo med najmodernejšimi zdravstvenimi zavodi v državi in bo pomenila veliko pridobitev za ves okraj visoke Gorenjske.

Vodstvo Kr. bratovske skladnice na Jesenicah je to svoje delo pričelo radi potreb boljše zdravstvene službe. Ako so potrebe tu, jih je treba pač upoštevati — a ne samo upoštevati, nego je treba tudi nekaj storiti, da se potrebam zadosti. In tu smo hvalečni naprednemu duhu uprave Bratovske skladnice, da potreb ni samo priznala, nego da je storila vse, da se pristopi k stvarnemu reševanju. V najbolj razburkanih časih, ko je sleherni iskal potrdila svojemu malodušju na vsak korak, so pričeli na enem najlepših mest delavskih Jesenic graditi zdravstveni zavod bodočnosti.

Pa tudi sicer skuša uprava bratovske skladnice reševati in izboljševati zdravstveno službo za svoje članstvo in svojce. Pri dokaj razsežnem revirju in pri članstvu 5000 ljudi ni to vedno najlažje, vendar ob dobri volji in sodelovanju napreduje tudi to važno skrbstvo za človeka.

V tem smislu sta bili izvedeni tudi naslednji dve odredbi. Prva naj služi v pomoč delovnemu ljudstvu in svojcem v oddaljeni bohinjski dolini, druga pa ustrezno želji zavarovanih članov nameščencev, ki jih je vedno večje število. Z uvedbo še posebne ure ordinacije za nameščence od 7. do 8. ure zjutraj, bo ostali čas ordinacije delno razbremenjen, kar bo gotovo v obojestransko korist.

SODELAVCEM IN SVOJCEM V BOHINJSKEM OKOLIŠU

Krajevni upravni odbor je na svoji seji dne 22. aprila t. l. sklenil predlagati glavnemu upravnemu odboru, da se za zavarovane člane, ki imajo svoje stalno bivališče v Bohinjskem okolišu, nastavi zdravnik gospod dr. Vlado Wolf v Bohinjski Bistrici. Glavni upravni odbor je ta predlog odobril.

Z ozirom na to obveščamo zavarovane člane, da ordinira g. dr. Vlado Wolf v Bohinjski Bistrici v svoji ordinaciji v običajnih ordinacijskih urah za vse družinske člane, ki stalno prebivajo v bohinjskem okolišu, to je v naselju Nomenj ali pa zapadno od tega naselja. Za dokaz, da je oseba, ki zahteva zdravniško pomoč, upravičena do dajatev za račun bratovske skladnice, je potreben bolniški list. Le v nujnih primerih velja, kot izkazilo tudi članska izkaznica zavarovanega člana.

Zavarovanim članom samim bo nudil g. dr. Vlado Wolf prvo zdravniško pomoč

v primerih nujne potrebe. Zaradi nadaljnjega zdravljenja pa se morajo oboleli člani zglasiti pri skladničnem zdravniku na Jesenicah, kadar jim zdravstveno stanje to dopušča.

ORDINACIJSKA URA ZA NAMEŠČENCE - ČLANE

Po sklepu seje krajevnega upravnega odbora z dne 20. t. m. se razpored zdravniške službe izpremenja tako, da se bodo vršile v skladnični ambulanti vsak dan, izvzemši nedelje in praznike, ordinacije za zavarovane člane nameščence od 7. do 8. ure. Za ostale člane ostancjo ordinacijske ure neizpremenjene, t. j. od 8. do 12. ure.

Pri tej priliki opozarjamo na določbe bolniškega reda, ki predpisujejo, da sprejme skladnični zdravnik v ordinacijo obolelega člana le, ako se izkaže z bolniškim listom ali pa z nakaznico za ambulantno zdravljenje, ki se izda v pisarni bratovske skladnice.

V CILJU NAJBOLJŠE MOŽNE POSTREŽBE

vabimo na upoštevanje in sodelovanje

Ožji odbor Krajevnega bratovske skladnice je z ozirom na spomenico društva nameščencev Kranjske industrijske družbe z dne 29. maja t. l. po večkratnem

Nadaljevanje s 5. strani.

Nad površino zemlje ¼ objekta je pa, kakor že vidimo iz prejšnjega primera, še slabše. Tako maskiranje zahteva od nas največ dela in pazljivosti. Največ izdajo pri takih objektih sence, in to, čim višja je stavba nad zemljo, tem večje so sence. Učinek takih senc uničimo s pomočjo nameščenja kulis na stavbo in okrog nje.

Deformiranje ali predrugačenje oblik

Stavbe, tovarne, cisterne, mostove in slično, so zgrajene z gotovo geometrijsko obliko. Kakor je znano so geometrijske oblike: kvadrat, pravokotnik, krog, trapez itd. Pri novih vojaških objektih se je treba izogniti takim oblikam. V takem primeru kot je pri nas, ne bomo šli tovarno podirati zato, da bi jo zopet zgradili pod novimi pogoji, temveč jo bomo raje s pomočjo kamuflaže spremenili v tako zvano negeometrijsko obliko.

Uničenje senc

Sence izdajajo največ posameznih objektov in s tem omogočajo ogledniku točno orientacijo. Cestam, potom, železnicam in kanalom se senca uniči z horizontalno masko. Taka ali dekoracijska maska je sestavljena iz lesenega okvira,

prepletena z žično mrežo. Mrežo se preplete še z vezami. Popolnoma se pa sence ne da uničiti, pretežno sence le predrugačimo.

Pri napadu na kitajsko mesto Kanton se je n. pr. omenjeni način maskiranja dobro in učinkovito obnesel. Na velikih hotelih so izvedli pomožno strešno konstrukcijo brez naklona tako, da so na plato postavili razna drevesca v lončkih, na preostalem prostoru so naložili vejčje. Skozi majhne odprtine so štrlele cevke, iz katerih je prejelo mnogo Japoncev smrtno pozdrave.

Refleksne svetlobe

so odvisne:

- a) od gladkosti površin predmetov;
- b) od nians svetlobe na robovih površinah;
- c) od meteoroloških vzrokov.

Gladka površina predmetov ima refleks kakor metalno ogledalo. To odpravimo tako, da take površine spremenimo v nesimetrične.

Niansne svetlobe na robovih in pri različnih nagibih površine, so odvisne od odboja svetlobnih žarkov. Take nedostatke odpravimo tako, da ostre robove po možnosti ublažimo s kamuflažnim obarvanjem. Tu je glavno sredstvo le barva.

Meteorološki vzroki so dež, slana in rosa. Učinka teh elementov ne moremo uničiti. Včasih še tako dobro maskiranje ne koristi pri njih. Za take primere se zavarujemo tako, da majhne površine pred dežjem pokrijemo. Pri večjih površinah pa predmet potresemo z zemljo. Pri rosi in slami uporabljamo slamnate zaplete.

Kamuflažno barvanje

Kamuflažno barvanje ima namen skriti vse dele, ki bi jih drugače opazovalec pri nizkem poletu opazil, z barvo. Pri izbiri barv se moramo držati sledečega navodila:

a) barve naj bodo ena temnejša od druge (najboljša kombinacija je rdeča in bela);

b) ena izmed barv mora ustrezati okolici, v kateri se predmet nahaja;

c) letnih časov in višino oglednika ne smemo pozabiti. Od kvalitete in svetlosti (leska) barv za kamuflažo je odvisno, s katere višine je dovoljna kamuflaža iz dveh barv.

Pri nizkem opazovanju iz aeroplana so potrebne štiri barve. Pri kamuflažnem barvanju moramo paziti še na reakcije ali učinke posameznih barv na fotografsko ploščo. Nevidne ali slabo vidne so: rdeča, oražnorumena in rumenozelena barva.

posvetovanju z zastopniki društva zaradi ureditve notranjega poslovanja bolniškega oddelka ter zdravniške službe za člane in rodbinske svojce sprejel dne 27. junija 1940. sledeče sklepe:

1. Prispevki nameščenecv za bolniško zavarovanje se bodo pobirali tudi za naprej v polni višini, v skladu z odločbo Ministrstva za šume in rudnike R. br. 9910/33 z dne 11. januarja 1934.

2. Načelo ureditve zdravniške službe za rodbinske svojce po rajonih se v sedanjih okolištinah ne more opustiti.

3. Zavarovanim članom je treba nuditi možnost, da dobe v vprašanja, ki so v zvezi z dobro ureditvijo zdravniške službe, več vpogleda in s tem razumevanje za gotove zahteve uprave in zdravnikov.

Zato se naproša uredništvo »Tovarniškega vestnika«, da otvori v tem listu primerno stalno rubriko, vsi skladnični organi, zlasti zdravniki, se pa naprošajo za sodelovanje.

4. Zdravniška pomoč se more nuditi le ob izpolnjevanju formalnih pogojev, ki jih predpisuje bolniški red. Zato je treba pri vsakem obolenju zavarovanega člana ali rodbinskega svojca v smislu čl. 1. bolniškega reda predložiti bolniški list, ki se na zahtevo dobi v pisarni bratovske skladnice. Za obiske na domu v primerih nujne potrebe in za druge nujne ordinacije se uvede s 1. julijem t. l. poseben bolniški list, ki ga izstavi zdravnik in ki ga sopodpiše zavarovani član ali kdo iz njegove rodbine. Ta bolniški list za nujno ordinacijo nadomešča v takih primerih redni bolniški list. Dolžnost zavarovanega člana je, da ga takoj prvi delovni dan po ordinaciji zamenja z rednim bolniškim listom.

5. Zdravniki ne smejo predpisovati zdravil po subjektivnih osebnih željah pacientov, temveč samo po objektivnih

kriterijih zdravniške vede. Zato je predpisovanje zdravil po želji pacienta, brez potrebnih prejšnjih ugotovitev zdravniškega samega, odslej naprej strogo zabranjeno.

6. Da se omogoči primerjanje izdatkov bolniškega oddelka, kolikor se nanašajo izključno le na nameščenecv ali izključno na delavce, se odreja, da se s 1. julijem t. l. prično uporabljati za nameščenecv posebne tiskovine receptov in da se izdatki, ki se morejo ločiti po tem, ali so izdani za nameščenecv ali za delavce, tudi ločeno evidentirajo in po potrebi izkažejo.

7. Vprašanje dopolnitve zdravniškega staleža z namestitvijo četrtega stalno nameščenega zdravnika bo treba vzeti čim prej v pretres in rešitev, v zvezi s preureditvijo zdravniške službe, ki bo potrebna ob dograditvi nove bolnice.

8. Zavarovani člani se naprošajo, naj izkazujejo skladničnim zdravnikom

in upravi bratovske skladnice potrebno zaupanje, brez katerega se dobra ureditev zdravniške službe ne more zamisliti. Ako se v težkih primerih obolenj ali iz drugih res važnih in tehtnih razlogov pokaže potreba, da se razen pristojnega zdravnika pritegne še kak drugi zdravnik, iz staleža skladiščnih zdravnikov ali pa iz vrst privatnih zdravnikov, je za to možnost podana, toda zgoditi se mora to v sporazumu s pristojnim skladničnim zdravnikom. Računi za ordinacije tujih zdravnikov, ki bi se pritegnili brez sporazuma s pristojnim skladničnim zdravnikom, se s strani bratovske skladnice v nobenem primeru ne morejo refundirati.

9. Glavni bratovski skladnici je treba predlagati, da naj uvede, v smislu že podanih nasvetov samih zobnih zdravnikov, primerno strokovno kontrolo v pogledu izvajanja zobozdravniških del pri posameznih krajevnih skladnicah.

ZAPISNIK

O UGOTOVITVAH H KOLEKTIVNI POGODBI O DRAGINJSKIH DOKLADAH

Podpisani zastopniki Kranjske industrijske družbe ter strokovnih organizacij delavstva, zaposlenega v družbenih obratih na Jesenicah ter na Javorniku, in sicer Jugoslovanske strokovne zveze, Narodne strokovne zveze, Saveza metalskih radnika Jugoslavije in Zveze združenih delavcev, so sklenili danes kolektivno pogodbo o draginjskih dokladah s priloženim besedilom.

Sporazumno se ugotavlja sledeče:

1. a) Enkratni draginjski prispevek za dobo do 31. maja t. l. je zasnovan na porastu eksistenčnega minuma (4 članske družine) za povprečno 14,35 % v razdobju od septembra l. 1939. do vključno maja t. l. napram prvim osimim mesecem lanskega leta. Ta porast se je izračunal iz povprečij lokalnega in splošnega eksistenčnega minuma v zgoraj navedenih primerjalnih časovnih razdobjih tako, da se je vsak teh dveh porastov upošteval s polovičnim deležem. Splošni eksistenčni minimum se je povzel iz podatkov socialno statistične revije »Indeks«, A. Benko Grado, Zagreb. Lokalni eksistenčni minimum se je pa ustanovil po načelih splošnega minuma tako, da so se za živila, ki jih prodaja Kašta KID, vstavile vsakokratne oddajne cene Kašte, za ostala živila pa vsakokratne povprečne tržne cene na Jesenicah. Nadalje so se v lokalnem minimu za kurjavo in razsvetljavo vstavili za lansko leto iznosi po navedbah »Indeksa«, za prvih 5 mesecev letošnjega leta pa povprečje lanskega vsega leta. Ostale postavke, izvzemši 10 % pribitka razne, so se vse povzele točno po »Indeksu«.

Za ista primerjalna razdobja se je ugotovil porast čistih mezd (t. j. mezd iz akordnih, režijskih in nadomestnih zaslužkov — brez pribitkov za prekočasno delo) za 6,30 %.

Na osnovi razlike, ki izvira iz odstotnega porasta eksistenčnega minuma in porasta mezd t. j. 8,05 %, se je od vsote čistih mezd v razdobju od septembra l. 1939. do vključno maja t. l. izračunal enkratni draginjski prispevek za razdobje do 31. maja t. l.

b) Za odmero mesečnih draginjskih doklad od 1. junija t. l. dalje se je ugotovil za mesec maj t. l. lokalni eksistenčni minimum z din 2118,31, odnosno splošni eksistenčni minimum z din 2384,42, kar predstavlja napram prvim osimim mesecem lanskega leta porast lokalno za 19,20 % odnosno splošno za 33,80 %. Za ugotovitev povprečnega porasta se je po utemeljevanju zastopnikov KID, da število

odjemalcev v Kašti stalno raste, upošteval $\frac{1}{4}$ delež lokalnega in $\frac{1}{4}$ delež splošnega porasta, kar predstavlja povprečni porast 22,85 %. Zastopniki delavstva so sicer temu ugovarjali in hoteli uveljaviti 70 % delež lokalnega in 30 % delež splošnega, kar pa ni bil razlog za odklonitev podpisa zapisnika in pogodbe.

Porast mezd se je upošteval v istem iznosu kakor v odstavku 1. a), t. j. z 6,30 %.

Na osnovi razlike, ki izvira iz odstotnega porasta eksistenčnega minuma in porasta mezd t. j. 16,55 %, se je po povprečju vsote čistih mezd mesecev aprila in maja t. l. odmerila mesečna draginjska doklada od 1. junija t. l. dalje.

2. Zastopniki Kranjske industrijske družbe izjavljajo v vezi s kolektivno vlogo delav-

Gorenjski kovinar

(Risal sodelavec)

Jesenjski plavžar

(Risal sodelavec)

skih organizacij z dne 30. pr. m., da se sicer točasno ne morejo obvezati, da bodo vsakokratni nadaljnji porast draginje izravnavali z dodatnimi draginjskimi dokladi, pripominjajo pa, da bodo skušali prilagoditi nadaljnje draginjske dodatke eventualnim nadaljnjim porastom eksistenčnih minimov za večmesečna razdobja nazaj, ako bude prosperiteta podjetja to dovoljevala.

3. Če bi KID kakemu delavcu na podlagi napačnih ali ne več pravilnih podatkov o njegovih rodbinskih svojcih izplačala previsoko doklado za ženo ali otroke, je dotični dolžan, to takoj prijaviti meznemu uradu, da se podatki popravijo. Kdor bi v takem primeru prijavo opustil, zapade kazenskemu postopanju v smislu določb delovnega reda.

4. Ta zapisnik s priloženim besedilom kolektivne pogodbe se sestavi v 7 izvornih izvodih, od katerih prejme po 1 izvod Kraljevska banska uprava (Inspekcija dela), Kranjska industrijska družba, vsaka organizacija, ki je podpisnica te pogodbe, in starešinstvo zaupnikov.

Sklenjeno, prebrano in podpisano.

Jesenice dne 28. junija 1940.

Za Kranjsko industrijsko družbo:

Dr. Ing. Klinar Herman s. r.

Ing. Petrovčič Srečko s. r.

Za Jugoslovansko strokovno zvezo:

Šavli Joža s. r. Bizjak Janez s. r.

Za narodno strokovno zvezo:

Zupan Tine s. r. Lajner Adolf s. r.

Za Savez metalskih radnika Jugoslavije:

Rozman Franc s. r. Gerdej Anton s. r.

Za Zvezo združenih delavcev:

Rajner Franc s. r. Markeš Jernej s. r.

Po razpisu pomočnika finančnega ministra razglašenim v »Službenih novinah« z dne 16. avgusta 1933. br. 185/LVI/855, takse prosta

KOLEKTIVNA POGODBA

o draginjskih dokladah k prejemkom delavstva Kranjske industrijske družbe na Jesenicah in Javorniku.

§ 1.

Vse delavstvo, ki je pri KID vstopilo v službeno razmerje pred 1. aprilom 1940. in ki je bilo v staležu do vstetega 31. maja 1940., prejme v dodatno pokritje povišanih življenjskih izdatkov zaradi narasle draginje za dobo do 31. maja enkratni draginjski prispevek v sledečih iznosih:

Mladostni delavci, vajenci, gojenci	po 265 din
Rudarske šole v Celju	„ 480 „
Delavke in dninarice	„ 480 „
Delavci I., II. in III. redne mezdne skupine	„ 480 „
Delavci IV., V. in VI. redne mezdne skupine	„ 400 „
Delavci VII. in VIII. redne mezdne skupine	„ 330 „
Vratarji in čuvaji	„ 400 „
Delavci-gažisti	„ 330 „
Oženjeni delavci za zakonsko ne- ločeno ženo, ki ni uslužbenka pri KID, dodatno	„ 270 „
Delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. leti starosti, če jih oni vzdržujejo, dodatno	„ 80 „

§ 2.

Vse delavstvo bo prejelo od 1. junija 1940. dalje za čas trajanja sedanje draginje mesečno draginjske doklade v sledečih iznosih:

Za vsako dejansko započeto redno dnino brez ozira na število opravljenih delovnih ur (gažistom se računa mes. 25 dnin)	po 7 din
Oženjeni delavci za zakonsko ne- ločeno ženo, ki ni uslužbenka pri KID, dodatno	„ 170 „
Delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. letom starosti, ako žive v njihovi oskrbi, dodatno	„ 50 „

Delavcem, ki so nastopili službeno razmerje pred 1. junijem 1940. in ki izstopijo oz. bolehalo, ali so pozvani na vršitev vojaške dolžnosti, pritiče doklada za ženo in otroke za ves započeti mesec, v katerem so dejansko še vršili delo pri podjetju.

Novovstopivšim delavcem pritiče ta doklada za ves mesec, ako vstopijo v prvi polovici meseca, medtem ko se ta doklada za dotični mesec ne izplača onim, ki vstopijo v drugi polovici meseca.

§ 3.

Izplačilo draginjskega prispevka v smislu § 1. se izvrši 18. julija t. l.

Draginjske doklade v § 2. se bodo izplačevale vsakega osemnajstega dne prvega koledarskega meseca, sledečega računskemu mesecu.

§ 4.

Ta pogodba se more vsak čas odpovedati s 30-dnevnim odpovednim rokom z iztekom koncem meseca. Odpoved se mora izvršiti s priporočenim pismom.

Za pravno veljavnost odpovedi na delojemalski strani je potrebno, da podpišejo odpoved vsaj tri delavske organizacije izmed podpisnic te pogodbe.

DOBRONAMERNO SPOROČILO

vsem sodelavcem, svojcem in javnosti

Z novo kolektivno pogodbo, katere besedilo prinašamo na drugem mestu in s katero bodo v naši delovni skupnosti urejene draginjske doklade z ozirom na ugotovljeno draginjo, bo med sodelavce in svojce razdeljen gotov znesek iz naslova nadoknade tudi za preteklo mesece.

Ob tej priliki smatramo za našo dolžnost in za prav, da v smislu odkritosrčnosti, zaupanja in jasnosti, ki bivajo in morajo bivati v naši delovni vzajemnosti, opozorimo naše sodelavce in javnost na izglede zaposlitve v bodočnosti, da jih bodo lahko upoštevali in se po njih ravnali.

Vsem so poznana prizadevanja vodstva podjetja, da zagotovi delo in da usposobi obrate za vsake morebitne pri-

like. Storjeno je vse, da ne bodo nastopile nepravilnosti, za katere si bi morali očitati neprevidnost. V tem cilju je podjetje započelo nova dela, katerih namen je, da zagotovijo gotovost in trajnost obratovanja. Isto dokazujejo naše rezerve. S te strani torej odpade vsak strah in vsako očitiranje. Nasprotno, ves okraj je videl, da smo z novimi deli in investicijami omogočili zaposlitev številnih novih delavcev.

Ker pa nastopajo poleg prilik, ki so odvisne od našega skrbstva pri tako obsežni delavnosti tudi nepravilnosti pričakovane in nepričakovane, ki so od nas povsem neodvisne in jih ne more odpraviti niti največja skrb, smo dolžni našemu delav-

stvu sporočiti tozadevne slutnje in izglede, da jih zamore upoštevati pravočasno.

Gotovo je, da v zimskih mesecih ne bomo mogli obdržati na delu vseh številnih novosprejetih sodelavcev, ki so dobili zaposlitev na novih delih preko podjetja. To nam narekuje že ugotovljeno pomanjkanje vodnih sil, ki je s povečanjem obratov vedno bolj občutno. To pomanjkanje, ki nastopa vsako zimo jemlje zaposlitev številnemu delavstvu tudi iz vrst normalnega — stalnega staleža kovinarjev. Mogoče se bo komu to zdelo nerazumljivo, kako je mogoče sredi najbolj ugodnih vodosilnih prilik naše dežele dopustiti ta nedostatek. Toda sporočamo vsem, da smo storili vse, da se izboljšajo tudi te razmere, vendar izvedba ni odvisna samo od nas.

Prav tako bodo pred zimo dokončana montažna dela, ki zaposlujejo sedaj številno novo sprejeto delavstvo.

Zmanjšanje staleža, odnosno odpusti bodo torej neizbežni in morajo novo sprejeti — kakor jim je bilo to sporočeno tudi pri sprejemu — z njimi računati.

Podjetje bo skrbelo, da pri odpustih ne bo prizadet stalni stalež kovinarjev.

Delavstvo naj upošteva to naše opozorilo. Prav tako pa velja to opozorilo tudi tistim, ki prosijo za zaposlitev pri naši industriji in zapuščajo svoja dosežanja službenih mest. Dotok brezposelnih iz drugih krajev in pa zapuščanje službenih mest drugod z namenom zaposlitve v naših obratih naj pri omenjenih okoliščinah preneha.

Namen tega našega sporočila pa je tudi, da opozori sodelavce in svojce, da si od doklad, ki bodo izplačane, prihrani kak znesek za negotove dni.

Ravnateljstvo KID

SODELAVCI PRAVOSLAVNE VERE

Na osnovi čl. 10. zakona o pravoslavni cerkvi plačujejo pripadniki pravoslavne veroizpovedi verske doklade, in sicer: patriarhijsko, eparhijsko in cerkveno-občinsko doklado. Uslužbencem se te doklade predpisujejo k uslužben-skemu davku.

V zvezi s tem se pozivajo vsi uslužbenci pravoslavne veroizpovedi, da se najkasneje do 15. julija t. l. zglase v meznem uradu pri g. M. Sušniku radi osebnih podatkov.

Kdor se ne bi prijavil, bo nosil sam vse posledice, ki bi iz tega nastale.

POZIV RAVNATELJA

Ravnatelj dr. ing. Klinar je z ozirom na odločitev, da na vsak način prepreči kakršna koli govorčenja po obratih, ki niso v skladu z interesi podjetja in države, pozval obratovodstva, da še enkrat opozorijo svoje sodelavce, da se varujejo vsakega nepotrebnega govorčenja. Če to ne bo zaleгло, bo vsak zasleden primer eksemplarično kaznovan.

Razne čenčarije morajo iz naše skupnosti in naj se z njimi pečajo drugi, ki nimajo resnejšega dela. V naših vrstah jih ne bomo trpeli.

To opozorilo naj vzame na znanje sleherni.

RAZNO

V GOSTILNO GREM...

Poslanstvo gostinskih obrti

Gostinske obrti so tu, da postrežejo ljudstvu. Tiste, ki tega ne znajo, je boljše da jih ni. To je misel in bi moral biti smisel vsake, posebno pa gostinske obrti, ki je ustanovljena, da postreže človeku tam, kjer je mera postrežbe najvažnejša — v gostoljubnosti, v dobri hrani in pijači.

Mnogim, ki nimajo lastnega doma, mora gostilna nadomeščati celo toplo domačnost, mnogi so na svojih poslovnih poteh odvisni od oskrbe po gostilnah, še bolj mnogi pa iščejo tam prehrane na svojem razvedrilu, bodisi na večjih ali manjših izletih in počitnicah, ali pa tudi za uro dobre volje.

Sleheri od teh se zateka v gostinsko obrt z željo in s prepričanjem, da bo tam postrežen, ker si ne more misliti, da obstoja kaka gostinska obrt radi kakih drugih namenov, kakor zgolj iz namena, da postreže gostom.

Kaj zahtevajo ljudje od gostinskih obrti

Na to vprašanje odgovarja človek različno, kakor so pač različne njegove zahteve. Ne bomo tu jemali v obzir zahtev redkih, ki so prišli v gostilno, da tam napravijo svoj zaslužek in strasti pijače, tudi ne tistih, ki so šli morda v gostilno, da tam tulijo, gago in se izživljajo v svoji primitivnosti, kajti tisti so redki. Za vse te pa bi bila najboljša postrežba gostinske obrti, če bi jih na pragu obrnili za 180 stopinj in jim dali v njihove možgane gotov znak z nogo. To je nekako tretja skupina obiskovalcev gostinske obrti, če pri nas sploh obstoja. Prvi dve skupini: tista, ki je od gostilne odvisna, in tista, ki išče tam lepega razvedrila in od diha, pa stavljata gostinski obrti gotove zahteve in do teh ima gostinska obrt tudi gotove dolžnosti, po katerih merita postrežbo.

Tak pošten gost bi nekako na splošno zahteval od gostinske obrti:

1. da je snažna;
2. da je notranjost udobna in v dihu domačnosti;
3. da živi v njej gostoljubnost in pozornost do gostov, ki pa se ne sme spremeniti v vsiljivost;
4. da je postrežba hrane in pijače dobra;
5. da je račun pošten.

To pričakuje večinski gost od gostinske obrti. Seveda želijo nekateri še mir itd., kar pa je odvisno tudi od gostov samih. Kajti za gotov del miru in snage ima tudi gostinska obrt zahteve do gostov.

Kako pa so po gostinskih obrtih postreženi?

1. Kdor je količkaj pogledal kam ven, ali pa četudi nikjer ni bil, ve, da naše gostilne v veliki večini prednjačijo v zahtevni snažnosti. Pa je to najmodernejši hotel ali pa navadna kmetijska gostilna v podeželju. Vse so čiste, povsod prički in rože na mizah, povsod snažno in lepo. Naša gostinska obrt je v tem oziru gotovo med prvimi v Evropi in ima to priznanje tudi od drugod. Kake izjeme tega priznanja ne morejo kvariti ne vzeti.

2. Prav tako je ustrezno v pogledu udobja in domačnosti. Ni nobenega razkošja in lepote, nego je vse čedno, kakor po naših domovih in upravljano v cilju, da se bo gost počutil udobno in domače.

3. in 4. Ti dve zahtevi se nekako združujeta. Med tem ko je zahteva gostoljubnosti in pozornosti do gostov bolj osebno občutljiva, je zahteva po postrežbi hrane in pijače splošna in skupna. Vse skupaj se združuje v važno lastnost gotovih gostinskih obrti, ki so si pridobile renome, ostale poznane skozi rodove in postale poznane po celih okrajih. Gostoljubnost in pozornost do gostov je tisti lep pozdrav dobrodošlosti, ki ga pričakuje vsak, pa če še tako zanika. Seveda pa mora biti gostoljubnost v mejah kajti ni več znosljivo, če ti takoj ob vstopu v lokal napove vojno pet natakarev in te

takoj v nos sprašujejo še pri vratih kaj želiš. Pustimo ljudi, da odložijo in se vsedejo. Je sicer v tem navalu gotova strategija, kajti mnogo je takih, ki ob takem napadu naročijo mnogo več kot pa so mislili v miru. Še huje pa je, da potem neprestano prede okrog tvoje mize brezposelni vajenec in ti gleda na vsako žlico, ali pa da, ko si izpil in še nisi položil vrčka nazaj, že skoči iz zasede in vprašuje »še in še...?« To ni več gostoljubnost, to je bitka, ki jo bojuješ za obstanek v gostilni. Običajno pa se zgodi, da tudi v lokalu, kjer si imel tak naval od začetka — če še pozneje kaj želiš, ne moreš doklicati. Vendar je to še lažje.

Neznosljivo je, če vidiš, da ti prinesejo na mizo jed, ki je na pol mrzla in površno pripravljena in iz katere diha samo »porcija«, ki stane toliko in toliko. Niso važne za gosta »porcije«, ki stanejo toliko in toliko, nego važna je, da je dobro postrežen, pa je lahko »porcija« tudi cenejša. Neznosno je, ako celo vidiš, kako se natakare ali natakari učijo pri pipi, kako morajo natočiti, da bo »več ostalo«, ti pa dobiš kup pen, medtem ko njim žari obraz radi uspešnega natakanja. Prav tako meče slabo luč na gostinsko obrt večno izmenjavanje osebja. Na ta način se gostov nikoli ne pozna in vsak dela samo za svoj žep, kajti vem, morda jutri ne bom več tu. Manjša je odgovornost.

Gorje gostinski obrti, kjer se opazi zanikrnost v postrežbi ali pa celo opazi, da smatrajo gosta samo za to, da bo plačal. Ne, on ni prišel tje samo zato, da bo plačal, prišel je povsem radi drugih teženj. Kjer obstoja mnenje, da je gost objekt za izkoriščanje, tam delajo nečast gostinski obrti in jo zlorablajo. Ne bi smel biti namen gostinskih obrti tak, kakor bi bilo sklepati iz primera, češ: ni mi dovolj neslo, pa sem oddal v najem, najemnik mi mora sedaj redno plačevati in sem brez skrbi. Torej prej že njemu ni »dovolj« neslo; takoj veš kaj sledi iz tega, ko mora najemnik sedaj plačati najemnino in še zase zaslužiti. Prizadevanje, kako bi ti našli juhe na vodoraven krožnik, ali kako bi ti z enim peresom solate pokrili ves krožnik, se maščuje. Gost tega ne smatra za postrežbo, nego za izrabljanje. Take gostilne boljše, da je ni. Kajti nikjer ni zapisano, da morajo gostilne biti zato, da bodo lastniki lahko živeli. Če to ne gre, gostilne pač boljše, da je ni.

Pri nas na Slovenskem imamo številne in številne primere renomiranih gostiln. Ljudje jih poznajo daleč naokoli. Mnogo je primerov, ko samo ugled gostilne privablja ljudi in izletnike. Tiste gostinske obrti so si pridobile svoj ugled radi postrežb. Tam ni nihče opazil, da je izkoriščanje. Izkoriščanje ne more skriti še tako rezanje v obraz in klanjanje, če je vidno v postrežbi obratno. Človeka poznajo, mu postrežejo, pa čuti, da so do njega odkriti, dobi zaupanje. Tisti, ki je hotel goste potegniti, je potegnil samega sebe.

V postrežbo se šteje tudi zanimanje, kako bi gostom postregel in prizadevanje. Ni dovolj, če sedaj na brezmesni dan rečejo: ni mesa, dobiš samo salame in sir, kakor da bi salama in sir bila njihova zasluga. Preleni in prezanikerni so taki, da bi pripravili deset različnih dobrih drugih jedil, odnosno, večje odstotke se zaslužijo pri prisiljeni postrežbi. Take odstotkom namenjene gostilne boljše da izginejo.

5. Kadar pa zakličeš plačati, so slišali, pa če si prej trikrat zastonj klical, da bi ti prinesli še kisa ali olja. Naenkrat stoji pred teboj plačilni, zraven še tisti, ki ti je prinesel solato, dalje tam tisti, ki si ga prisilil, da ti je prinesel kruh. To je iskanje odstotkov. Da je tako razumeš, ko se ti zahvalijo, četudi nisi nič pustil. Zato je prav, kjer je uvedeno kar vračunanje odstotkov. Mogoče vsa ta stvar ni pravilna, da mora osebje samo pri gostih iskati plačo, boljše bi bilo, da bi plačal gospodar in da bi osebje ostalo tisto, kar je dano iz dobre volje. Osebje bi bilo na boljšem, kajti ljudje bi vkljub temu dali in bi prišlo to še na bolj pravo mesto.

Gostinske obrti imajo svoje težave — bi rekli. Te težave poznamo. Toda ne gre za težave. Če bo gost vedel, da stane pečenka pet sto dinarjev, bo pač vedel, da stane toliko in jo bo kupil ali ne, samo nikakor

ne skušati vleči večji odstotek prikrito. Končno tudi ni gospodarno, če se kdo izgovarja na preveliko režijo. Naj bo pa režija taka, da ne bo treba žlico krompirja prodajati za 6 din in jo zmerjati, da je to prikuha, četudi je samo proba, ki kaže kak bi bil krompir, če bi ga res prinesli. Gostinska obrt se ne sme izgovarjati na režijo in zato pritiskati. Če ne gre, ne gre in boljše da v manjšem, pa tisto dobro.

—o—

K temu sestavku bi pripomnili iz uredništva, da je njegov namen pravilen, vendar ima tudi gostinska obrt svoje težave. Posebno sedaj mnoga gostinska podjetja dokaj trpijo. To so sicer izjemni primeri in jih je prinesla pač katastrofa vojne v Evropi. Naša gostinska obrt je z morda malimi izjemami posvečena skrbi, ki je zahtevana v sestavku — tako, kakor mogoče malokje drugod.

NOVICE

opomini iz sodobnega življenja

Kdaj mir? Naša rubrika o vojni beleži korak bliže miru. Med Francijo na cni in Nemčijo in Italijo na drugi strani je sklenjeno premirje. Francija je bila premagana po nemški vojski v 6 tednih in zaprosila za premirje, ko so nemške vojske zavzele že Pariz in do polovice francoske zemlje. Časopisi pišejo o vzrokih poraza Francije. Te je navedel stari maršal Petain, ki je v svetovni vojni zmagoval in prišel sedaj reševati razsulo svoje domovine. 40 milijonov Francozov se je po njegovi izjavi vdalo lahkomišelnosti, ko je pred 22 leti premagalo 80 milijonov Nemcev. Lahkomiselnost je povzročila svoje. Sedaj lovijo ladje razni faloti, ki so vodili francoske vlade v tej dobi, da zbeže s svojimi kufri iz ponižane zemlje, nekateri pa še pišejo v svojih listih, kako bi moralo biti, pa ni bilo, zato ne, ker jih francosko ljudstvo ni pravočasno vrglo iz vlad. 80 milijonov Nemcev je sedaj premagalo 40 milijonov Francozov z vsemi pomožnimi kori. Zmagovite nemške armade so sedaj proste. Preostaja kot vojni partner le še Anglija, ki se pripravlja na svojem otoku — ne za napad, nego za obrambo. Anglija s 400 milijoni prebivalci po vsem svetu in kontinentih ter Nemčija, strnjena na celini, se bosta še dalje merili. Z Nemčijo je tudi Italija. Kako bo, bomo zapisovali sproti.

Želimo dobro poraženim Francozom, dobro zmagovitim Nemcem, dobro vojskujočim in mirnim ter delamo za svojo lepo, pravično in junaško domovino Jugoslavijo.

GOSPODARSKE NOVICE

Kako uničujejo. Anglija se je odločila, da bo uničila velik del žetve kakao-a v zapadni Afriki. Do tega sklepa je prišlo, ker je Anglija izgubila velik del tržišča za to robo in bi bilo škoda, da bi strohnol.

V Nemčiji je bilo lani zgrajenih 220.000 novih stanovanj.

250 vagonov razne zelenjave uvozi Nemčija dnevno iz Holandije.

Trikrat večja kultura tobaka je dosežena v Rusiji napram carski Rusiji. Sedaj je obdelanih 100.000 ha zemlje s tobačnimi posadi. 300 strojnih traktorskih edinic jih poslužuje.

V Rusiji je posajenih 2.000.000 ha zemlje z bombažem. Naša trgovinska pogodba s to zemljo nas bo torej lahko obvarovala, da nam ne bo treba nositi oblek iz kopriv, četudi bi bili vsi drugi trgi zaprti.

Banovina Hrvaška določa, koliko bo smela zaslužiti trgovina in industrija. Odstotki za služka bodo torej predpisani. To vse v zvezi z akcijo proti draginji.

Poplave v Vojvodini. Kaj so poplave, mi na Gorenjskem — z izjemo Žirov — sploh ne vemo. Te nesreče smo rešeni na teh nerodovitnih odorih. Naša Vojvodina in okolica Beograda pa so trpele letošnjo pomlad v veliki povodnji. V Beogradu je stopila Sava na ulico

pred kolodvor in poplavlila vse niže ležeče ulice. Vojvodina pa je plavala v ogromnem vodovju Donave. Za poplavo v Beogradu so rekli pristaniški delavci, da smo delno sami krivi. Z nasipi na zemunski strani so stisnili strugo Save in tako povzročili, da se je morala razliti na ulice v Beogradu. Pri naraščanju v prejšnjih letih se je Sava vedno lahko razlila po ozemlju, ki ga je poplavljala stoletja; sedaj so ji tisto ozemlje odvzeli. V Vojvodini pa manjka varovalnih nasipov. Prizadeto je najbolj revno ljudstvo, ki stanuje po cenениh parcelah ob vodi. Tisoče domov so morali izprazniti. Nasipi so veliko poglavje za dobro jugoslovanskega ljudstva ob naših vodah.

Nemčija bo zvišala cene premogu in koks iz Šlezije. »Jugosl. kurir« poroča, da namerava Nemčija zvišati cene za svoj šlezjski premog in koks. Te robe mi dokaj uvažamo. Ta podražitev je seveda od nas povsem neodvisna in bomo prisiljeni pač več plačati, če bomo kupovali. To so torej podražitve, ki se jih ne moremo ubraniti drugače, kakor da skušamo delati z domačimi surovinami kolikor največ moremo.

230 milijonov kilogramov mesa znaša letna potrošnja v naši državi. Ako vzamemo v račun, da je cena živi teži (goveda in svinje) poskočila za din 3,— po kilogramu, vidimo, da bo moral naš kupec plačati letno nad 700 milijonov dinarjev več za meso, kakor prej. Kam bo šel ta denar, kdo bo imel od njega koristi? Ali kmet, živinorejec? Ne, on bo samo več kasiral, da bo potem zaradi podražitve življenja v delavnicah več plačal za nakup njegovih potrebščin. — Pravijo, da je cena poskočila zaradi izvoza. Toda izvoz naših svinj in goved znaša le okrog 10 % domače potrošnje in kje je rečeno, da je prav, če smo radi zaslužka pri tistih 10 % izvoznikov povišali življenjski strošek našemu človeku.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Orehova grmada

Štiri stare žemlje zrežemo na pol centimetra debele režnje in jih polijemo z mešanico iz $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka, 1 zavitka vanilijevega sladkorja in 1 jajca, pa počakamo, da se dobro napoje. Nato stresemo režnje v primerno veliko kozico, ki smo jo dobro namazali s presnim maslom in potresli z drobtinami, ter vmešamo vanje 4 dkg izbranih rozin in 8 dkg na debelo sesekljanih orehov. Nazadnje razvrkljamo 2 jajci s 4 dkg sladkorja, 4 dkg raztopljenega presnega masla in 4 žlicami mleka ter polijemo to zmes na žemlje, ki jih nato zvrha malo zravnamo. Grmado pečemo v srednjevroči pečici nekako 40 minut, da lepo zarumeni. Ko je pečena, jo razrežemo na kose in dobro potresemo s sladkorjem.

Riževi krapci

Na litru mleka, ki ga nekoliko osolimo in osladkamo, skuhamo 20 dkg riža, da postane mehak in gost, nakar ga denemo hladit. Potem potresemo desko na debelo z drobtinami, ki smo jih poprej zmešali z vanilijevim sladkorjem in z nastrgano čokolado, ter razprostremo na to polovico ohlajenega riža, in sicer za prst na debelo. Na to plast riža namažemo goste mezge iz rdečih jagod ali iz kakšnega drugega sadja. Mezgo pokrijemo nato še z ostalo polovico riža in napravimo potlej z dvema žlicama majhne krape, ki jih ocvremo na vroči masti in jih, ko se odtečejo na pivniku, serviramo s kompotom ali pa s sadnim sokom. K mrzlim riževim krapom se pa poda najbolje mrzla vanilijeva krema.

Češnjeve rezine

Iz 25 dkg moke, 15 dkg presnega masla, 2 rumenjakov, 4 dkg sladkorja, nekoliko soli, 5 dkg zmletih mandeljnov in nožev konice pecilnega praška vmesimo gladko testo in ga spečemo v pekači. Posebej skuhamo prav v gosto češnje (ali pa kakšno drugo sadje) s sladkorjem in obložimo z njimi, ko se shlade, ohlajeno testo. Iz dveh beljakov stepemo trd sneg, ki mu primešamo zmletih mandeljnov in sladkorja, ter ga stresemo na vrh. Vse skupaj potem še na hitro prepečemo, in ko se shladi, razrežemo na rezine.

NAŠI JUBILANTI

Gosp. Lojze Višnar, oblastven zapriseženi nadzornik varnostne službe v obratih KID — je praznoval 25letnico službovanja pri naši industriji.

Izučil se je umetno - ključavničarske obrti in v tej stroki deloval nekaj časa v

mehanični delavnici. V svoji službi vesten, točen in marljiv je pokazal vso ambicijo človeka, ki stopa dalje. V svojem privatnem času je študiral in dovršil nekaj šol kot privatist.

Danes izvršuje med nami težko in obojestransko odgovorno službo zapriseženega nadzornika. Ta služba zahteva največjo objektivnost in prav ta je last jubilarntova, zato ga podpira pri tem vsa družina uvidnih sodelavcev. G. Višnar pa ni zapustil teženj po umetnosti in se še vedno bavi s slikanjem in risanjem.

Iskreli Srečno!

MALO KOZMETIKE

DESET ZAPOVEDI O NOGAVICAH

1. Nikoli jih ne vleci v vsej dolžini na noge — kako bi moglo to prenesti tenko tkivo? Zvij nogavico prav do stopala, obuj jo najprej na konec noge, potem pa jo počasi natezaj čez stopalo.

2. Ne obuvaj nogavic dvakrat zaporedoma. Po vsaki uporabi jih operi!

3. Operi — toda kako? Nikdar v vroči vodi. Voda sme biti samo mlačna. Samo mlo, nikdar sode! Ne zvijaj jih in ne drgni, temveč jih samo stiskaj! Milnica gre skozi tkivo in razkrajja umazanijo.

4. Izplakni jih dvakrat. Prvič v toplejši, drugič v hladnejši vodi, ki ji pridaš malo kisa, tako se barva osveži.

5. Ožemati? Nikoli! Zadostuje samo stiskanje, ožemanje bi pretrgalo nitke.

6. Obesiti? Ne! Mokre nogovice zavij v brisačo in jih v njej dobro potolci, da gre vsa voda iz njih. Potem jih nekoliko nategni in pusti na suhi brisači, da se nekoliko posuše.

7. Nato jih šele obesi, toda ne natezaj jih!

8. Ne smemo jih sušiti ne nad štedilnikom in ne na soncu. Izgubile bi barvo. Najbolje je, če se počasi suše na prepihu.

9. Popravljati — krpati se jih mora vselej pred pranjem.

10. Sovražnice nogavic so podveze. Lahko pa postanejo tudi prijateljice, toda prijeti smejo vselej samo dvojni zgornji rob nogavic.

ZA DOBRO VOLJO

Nesrečna kriza

Janez: »Kako si razlagaš to, da se danes ljudje bolj poročajo kakor pa so se v prejšnjih časih?«

Andrej: »Huda gospodarska kriza tira ljudi k zadnjemu obupnemu koraku...«

Najboljši dokaz

Ravnatelj: »Rad bi vas vzel v službo, samo če bi vedel, da ste pošten.«

Prosilec: »Na to se lahko zanesete. Bil sem deset let uslužben v kopališču, pa se nisem niti enkrat kopal.«

Čuden goslač

Gospodinja potrkla na podnajemnikova vrata: »Gospod Klopotar, kaj pa počnete, da je tak ropot?«

»Na gosle igram, gospa,« je menil mož.

»O, hvala Bogu, mislila sem, da žagate posteljne noge,« se je oddahnila gospodinja.

Smilila se mu je

Gost: »Čujte, natak, človek, ki je zaklal to kokoš, ki ste mi jo prinesli, je moral biti zelo mehkega srca...«

Natak: »Kako to?«

Gost: »Ker se mu je smilila pet ali šest let, preden jo je zaklal.«

ZAHVALA

Tem potom se najiskreneje zahvaljujemo za premnoge dokaze iskrenega sočutja ob nenadni izgubi dragega sina in brata

I V A N A T O M A N A,
sodelavca v rudarni KID.

Izrekamo toplo zahvalo zdravnikom bolnišnice na Javorniku, predvsem g. dr. J. Hafnerju, ki so vse storili, da bi mu rešili življenje, kakor tudi strežništvu za vso skrb in nego, tovarišu Francu za požrtvovalno skrb in pomoč. Prisrčno zahvalo izrekamo zastopstvu KID, asistentu g. Kuhariču in delovodji g. Božiču ter zastopniku štaba utrditvanja, ki so ga spremili na zadnji poti, dalje vsem njegovim prijateljem in sodelavcem, ki so prišli kropit nepozabnega pokojnika in ga v tako častnem številu spremili na zadnji poti. Iskrena zahvala soimenjaku g. I. Tomanu za poslovilne besede ob grobu. Topla zahvala darovalcem vencev in cvetja in najprisrčnejša zahvala za to, da so poskrbeli tudi za njegov dušni blagor s plačilom za sv. maše, ki se bodo brale vsak mesec v farni cerkvi v Kamni gorici.

Žaluoja

DNEVI SADJA ZA INDUSTRIJSKI REVIR

Konsum sadja, povrtnine in zelenjave v delavskem mestu, ki je tako rekoč brez zaledja, je velik. Delavska gospodinjstva potrebujejo posebno zdrave in cenene hrane.

Treba bi bilo organizirati večje prodaje potrebnega sadja.

Kje so dnevi češenj, da bi oskrbeli delavski trg. Nedaleč od tod je to sadje poceni. Treba samo organizirati. Potrebni bodo dnevi sliv, dnevi ostalega sadja, dnevi krompirja, dnevi kumar, ki bi se razglasili po vseh Jesenicah kot prilika za zdrav in cenen nakup. Koristi bi imel pridelovalec in kupovalec.

Če in kadar bi to organizirala naša delovna skupnost, bi znal kdo reči, da hoče ljudstvo zaslužniti.